

"אגורה באהלך עולמים"

(תהילים ס"א)

זמני השבת

ירושלים

כניסה 19:02 יציאה 19:53 ר"ת 20:45

גיליון 208

אחרי מות-קדושים-תשפ"ג

קדושת העיניים והמחשבה

נמצא, שבכדי שאדם יוכל לזכות לשמור את קדושת המחשבה והעיניים, צריך להיות ראשו עסוק בתורה:

הגמרא ביומא (לה:): אומרת: "עני ועשיר ורשע באים לדין. לעני אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עני הייתי וטרוד במזונותי. אומרים לו, כלום עני היית יותר מהלל? עשיר אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי. אומרים לו, כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר? רשע אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי. אומרים לו, כלום נאה היית מיוסף? אמרו עליו על יוסף הצדיק, בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים. בגדים שלבשה לו שחרית, לא לבשה לו ערבית (היתה קונה בגדים לכבודו בכדי שישתכל בה. בתחילה שמלה ארוכה, אחר כך קצרה, אחר כך בגדים צמודים יותר). בגדים שלבשה לו ערבית, לא לבשה לו שחרית. אמרה לו, השמע לי! (מה שהבגדים לא הצליחו לעשות, עושה היא בדיבור ותובעת אותו לדבר עבירה. אומר המדרש, שהיתה מבולבלת מרוב שרצתה להכשילו ושואלת ראיתם את יוסף? והיא אוחזת בו והעזה פניה לתבוע אותו בפה ואמרה הישמע לו). אמר לה, לאו. (מכאן והלאה מעלה אשת פוטיפר הילוך ולוחצת את יוסף והניסיון הופך קשה יותר ויותר) אמרה לו, הריני חובשתך בבית האסורים. אמר לה, ה' מתיר אסורים. הריני כופפת קומתך, ה' זוקף כפופים. הריני מסמא את עיניך, ה' פוקח עורים (מזכירה אשת פוטיפר ליוסף כי הוא עבד! לעבד אין זכויות יכולים לעשות בו כטוב בעיניהם ואינה מבינה כיצד אינו שומע לה. יוסף יכול לטעון שהוא עבד ואם יעשו בו משהו בכוח אין לו מה לעשות. אבל יוסף לא נשבר ולא מוותר). נתנה לו אלף ככרי כסף לשמוע אליה לשכב אצלה להיות עמה ולא רצה לשמוע אליה". גם כאן יש עליית מדרגה בניסיון, יוסף יכול לבקש מקדמה של מחצית הסכום ובסכום זה יכול הוא לפדות עצמו ולצאת ממצרים בעבור מעשה חד פעמי, אבל יוסף עומד ונאבק.

אומר **המדרש רבה**: "ותשא אשת אדוני את עיניה"- והיא יוסף יפה תואר ויפה מראה. משל לגיבור שהיה עומד בשוק ומשמש בעיניו ומסלסל שערו ואומר: לי נאה, לי יאה, אני נאה אני גיבור (שאינו מפחד מהיצר). אמרו לו, אם כך יש כאן דוב, הילחם בו. דבר אחר אמר יוסף, אבא (יעקב) התנסה (עם עשיו, לבן, דינה) ומעולם לא הררה אחר מידותיו של הקב"ה. זקני (אברהם) התנסה (עשרה ניסיונות אחרון שבהם העקידה). אני איני מתנסה? אמר לו הקב"ה, חיך שאני מנסה אותך יותר מהם.

אומר **הנתיבות שלום**: ניסיונו של יוסף גדול יותר מניסיון כבשן האש ועקדת יצחק של אברהם, ללמדך כמה קשה ניסיון העריות. שבניסיון זה התגבר היצר הרע והתלבש ביוסף.

כותב **הזרע קודש**: כאשר התנסה יוסף עם אשת פוטיפר, נתלבשה בה 'פלוגיית' (אשת הסמי שאין אנו מזכירים את שמה) ובה כל כוח הסטרא אחרא ויותר מכך, ידוע כי פוטיפר היה מסורס וכך אותה פלוגיית, הזכר שלה מסורס ולכן באה היא בלילות לאנשים ומכשילה אותם ולוקחת לה את מה שזקוקה לו. זו היתה מלחמת יוסף, שנלחם במרכבת הסטרא אחרא ולכן הניסיון שלו גדול יותר מניסיונות אבותיו.

הרב יחזקאל לוינשטיין שואל: ממה פחד יעקב כ"כ מרדה מצרימה, שעד שלא קיבל הבטחה מהקב"ה שהוא יעלה אותו משם, לא היה מוכן לרדת. הרי נאמר על יעקב 'ויבוא שלם שאחרי כל התלאות שעבר (עשיו, לבן, דינה) היה שלם בגופו, תורתו וממנו. ואם כן מדוע יעקב חושש לרדת למצרים? איזו סכנה יש שם שהיא גדולה יותר מעשיו או לבן?

השבת נקרא שתי פרשיות, אחרי מות - קדושים, בפרשת קדושים מצווה הקב"ה למשה: "דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם".

אומר ר' **יונה** (שערי תשובה, ג): "ועתה עמוד והתבונן גדול חיובנו לקדש את השם כי עיקר מה שקדשנו הש"י בתורתו ובמצותיו והבדילנו להיות לו לעם, כדי לקדשו וליראה ממנו. בשל כך, ראוי שיהיו מקדישיו קדושים (ע"י שנתקדש בקיום המצוות). גם הכלים שעובדים לפני הש"י צריכים להיות קודש (כלי השרת שבבית המקדש צריכים להיות מקודשים ועל אחד כמה וכמה שבניי שנבחרו לעבוד את השם יתברך, צריכים להתקדש). כמו שנאמר: ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם".

אומר **הרמב"ן**: שעל אף שציוונו הקב"ה על כמה איסורים שלא לעבור עליהם, ייתכן והיה אדם נבל ברשות התורה (ולל וסובא, דבוק בזימה) ואפילו נזהר מכל האיסורים אינו קדוש. כי הקדושה מגיע מהדבר שמותר לך: קדש עצמך במותר לך. שבה כופה עצמו מהדבר המותר ומקדש עצמו. כך אומר ר' **יונה**: "כאשר ישבור אדם תאוותו גם בדברים המותרים, בזה תצליח הנפש והמידה הזאת תערב לה, כי ירים השכל ידו וגבר", שהתעלות הנפש, ע"י התקדשות בדברים המותרים.

הרמב"ם מגלה לנו שבכדי להצליח לשמור את המחשבה, יש להשתדל בקיום המעשה "יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה. שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. ובחכמה הוא אומר: אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת, באהבתה תשגה תמיד". מכאן שלא קדושת התורה היא המקדשת אותנו, אלא העיסוק והעמל בתורה. בכדי להבין את הדברים נביא משל של **הסבא מסלובודקא**:

משל לאדם שנולד בחדר גדול וחשוך מאוד וכל מה שיש לו לאותו אדם הוא נר קטן. עם נר זה הוא יושב בחדר, שמח בו וזה כל עולמו. יום אחד שלא במתכוון, נפתח מעט תריס החדר וכנס אור השמש פנימה. אמר אותו אדם לעצמו, איזו עוצמה של אור יש בחוץ ואני יושב כאן עם נר קטן ודלוח?

כך אם אדם ידע מה ההנאה הרוחנית שעתידה להיות לו בעולם הבא, שהיא פי כמה וכמה מכל הנאות העולם הזה יחד, הוא יעזוב את ההבלים והנאות העולם. אבל לצערנו לב האדם אטום ותריסו מוגפים ואין הוא נותן לאור התורה להיכנס ולחדור אליו. כיוון שכך, נשאר הוא שמח בתענוגי העולם הזה כמוצא של רב (מחפש להתרגש מהופעות, בילויים, זיקוקים...). אבל אם היה פותח ולו במעט את תריסו ליבו ומאפשר לאור התורה לחדור פנימה, הוא יבין שאין הנאה טובה ממנה כפי שאומר דוד בתהילים: "הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים".

זה שאמר הרמב"ם, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא מלב פנוי מחכמה, כי הלב המחפש את ההנאה, את התאוה או התענוג הוא אטום. אם היה עוסק הוא בתורה וזוכה להרגיש את האור האמיתי ממילא כבר לא היה הולך אחר העריות ותאוותיו והיה מתמלא עונג מאור התורה. שתענוגי העולם הזה הם זמניים ומינוריים בדיוק כמו אותו נר דלוח ומי שיצליח ויזכה להתמיד, לא ירגיש חיסרון.

אלא, מצרים היא ערוות הארץ, כל טומאת העריות נמצאת שם וזה שמזוהר אותנו הקב"ה "כמעשה ארץ מצרים לא תעשה", שמצרים היא סמל לכל העריות. מזה יעקב חושש! יעקב רגל למרכבה ואינו מוכן לדרוך במצרים עד שהשם יבטיח לו שהוא מוציא אותו משם, ואנחנו? איך אין לנו פחד ללכת למקומות מעורבים שאינם צנועים במיוחד בחודשי הקיץ? כיצד אנו מרשים לעצמנו לגלוש בכל מיני אתרים שלא מקפידים על מראות צנועים?

יוסף הצדיק מתמודד בעריות בתוך מצרים והניסיון בתוך ביתו ולכן הניסיון שלו גדול וקשה משל אבותיו.

הגמרא בסוטה (יא) אומרת: "ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים". מלמד שתבע אותם (פרעה) לדבר עבירה ולא נתבעו (לא שמעו לו). אומר ר' **צדוק מלובלין:** זה שכתוב בלשון שלא נתבעו, משמע שאפילו לא היה להם צד לחשוב להסכים לדבר ולא הרגישו תחושת התנגדות. זאת על אף שמדובר במלך מצרים ששולט בכל העולם ויכולות הם להיות מלכות.

אבל אצל יוסף כתוב "וימאן", יוסף היה צריך לסרב ומכאן שמשוה בלב פעל עליו והוא היה צריך להתמודד ולהתנגד. כל כוח הרע התלבש ביוסף באותה שעה ובנוסף אשת פוטיפר היא מרכבה לאותה 'פלונית' שרוצה להכשילו ומכאן נבין כיצד תובע יוסף את כל הרשעים כפי שאמרה הגמרא. כי אפילו שיבוא הרשע עם היצר הגדול ביותר, אין סיכוי שהיה לו יצר גדול יותר משל יוסף.

נלמד כוח היצר מהו מהמעשה הידוע על ר' **עמרם**, שהסתירו בעליית גג ביתו נערות ובלילה ראה אור בוקע מעליית הגג. הביא ר' עמרם סולם (שהיה כבד והיו זקוקים לעשרה אנשים להרימו) והחל מתפס לעליית הגג. עצר עצמו באמצע הסולם וצעק, אש בבית עמרם!! נאספו השכנים וירד ר' עמרם מהסולם. אותה שעה השביע ר' עמרם את היצר הרע שיצא מליבו. היצר אכן יצא כעמוד של אש, אמר לו ר' עמרם: אתה מאש ואני בשר ודם ואני עדיף ממך.

מה רוצה הגמרא לומר לנו בדבר זה? שאדם שנכנסה בו התעוררות לתאוה, יש לדבר כוח ומקבל אדם כוחות אדירים בכדי שיכשל העבירה עד שיכול להרים לבדו סולם שמרים בדרך כלל עשרה ובלבד שיחטא ויעשה את העבירה. ניסיון יוסף היה פי כמה מניסיון ר' עמרם והצליח לעמוד בו יוסף. לא לחינם היס ראה ויגוס, שראה עצמות יוסף ונבקע. אומר המדרש, נס מפני הנס. בזכות יוסף נבקע היס, כשם שנס הוא מהעבירה כך נס היס ממקומו. בנוסף, בזכות יוסף זכו ישראל להיות שמורים מעבירה כל שנות שעבודם במצרים.

לכן יוסף תובע את הרשעים, שאם יבוא אדם ויטען, הייתי אנוס בניסיון הזה, זה מעבר לכוחות שלי. וודאי שניסיונו רחוק מדרגות רבות מניסיון יוסף וכיצד יטען שהיה אנוס? הבעיה שלנו מתחילה בזה שאין לנו שאיפות לגדול בתורה ויראת שמיים! אף אדם לא יתבע ביחס ליוסף, אלא ביחס ליכולות שהוא קיבל. יבדקו אם הוא מימש את כל הפוטנציאל שלו והכוחות שהוא קיבל מהבורא יתברך. על נוח נאמר "איש צדיק היה בדורותיו" למדו מכאן, שאם היה נוח בדורו של אברהם לא היה נחשב וגנאי הוא לו. ומדוע לא היה נחשב? שאברהם מיצה את כל יכולותיו ואילו נוח לא עשה זאת.

לאחר שראינו שיש מי שעמד בניסיונות גדולים כמו יוסף, כיצד אנו בניסיון הקטן שלנו נטען שהיינו אנוסים? עלינו לקבל פרופורציות על הניסיון בו אנו עומדים ולדעת שיש ניסיונות קשים ממנו בהרבה ולכן עלינו להתאמץ ולעמוד בניסיון, להוריד את העיניים ולקדש את עצמנו.

כאשר תבעה אשת פוטיפר את יוסף למעשה, משיב לה יוסף: "אֵינְנוּ יָדוּל בְּפִיִּת הַזֶּה מִפְּנֵי וְלֹא חֵשֶׁד מִפְּנֵי מְאוּמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בְּאֶשֶׁר אָתָּךְ אֶשְׁתּוֹ". שואל אחד מראשי ישיבת חברון: יוסף רואה שיש לאשת פוטיפר תאוה גדולה להיות עמו, אם כן מדוע בכלל הוא מדבר איתה? היה עליו לברוח מייד כפי שעשה בסופו של דבר. אלא, בהכרח שיוסף מבין שכאשר תשמע אשת פוטיפר טענה זו, היא תחזור בה. אומר לה יוסף, בעלך נתן בידי הכל וגם כל מה שיש לך זה ממנו. אם הוא סומך עלינו ונותן לנו יד חופשית בכל, כיצד נגוד באמון שלו? טענה זו היתה אמורה להשפיע על אשת פוטיפר שהיא גויה טמאה. אם כך, כל שכן שהדבר צריך להשפיע על נשמת היהודי הקדוש, שיש לו נשמה עם חלק ממעל. הקב"ה סומך עלינו, נתן לנו את התורה ואת זכות הבחירה וסומך עלינו שלא נאכזב אותו. האם זה לא אמור להשפיע עלינו? איך לא נוריד את הראש במקום שלא צריך להסתכל?

"ומשרתיו קדושים", אז כיצד נאכזב את הבורא יתברך? אנו אומרים בכל יום פעמיים "ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". כל בוקר אנו אומרים "מודה אני לפניך מלך חי וקיים, שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אמונתך". ולכאורה מה הקשר בין החזרת הנשמה לאמונה? אלא, כל לילה עולה נשמת האדם מעלה והמקטרגים אינם רוצים שתחזור הנשמה לאדם ואומרים תראה היכן הוא היה היום, איפה הסתכל וכו'. אומר הקב"ה, תחזירו לו הנשמה כי אני מאמין בו שיחזור בו ממעשיו המקולקלים ויתקן עצמו. הקב"ה מאמין בכל יום מחדש שלא נאכזב אותו יום נוסף ובזכות זה מחזיר לנו את הנשמה. זו ההרגשה שצריכה להיות לנו כל בוקר, לדעת שאנו בניו של מלך ואין אנו רוצים לאכזב אותו. הוא סומך עלינו, מאמין בנו ובחר בנו מכל העמים!

תכלית האדם בעולם היא לקדש שם שמיים וגם אם קצת קשה, עלינו להתגבר ולא לאכזב את אבא שבשמיים.

לאחר שהוציאו את יוסף מהבורא אומרת התורה: "ויירצוהו מן הבורא". אומר **הזוהר הקדוש:** מי ששמר את הברית, זכה למלוכה. ומדוע צריכה התורה להדגיש לנו שיוסף הוצא מן הבורא? ללמד שהעלייה שלו למלכות היא בעבור הבורא. שהגיע יוסף לבורא לאחר טענת שקר של אשת פוטיפר עליו וזה בא בעבור אותו ניסיון קשה שעמד בו, לא להישמע לה. נמצא, שבעבור אותו ניסיון נכנס לבורא ובעבורו עלה למלוכה. יוסף הוא כבוד סוד שאינו מאבד טיפה, כמשמעו. על כך ששמר יוסף על הטיפה ולא איבד אותה לכן זכה לגדולה.

זו הנוסחה להצלחה, מי יצליח לשמור את עיניו ומחשבתו, ההצלחה שלו תגיע מיד.

אומר **הזוהר:** "עדות ביהוסף שמו"– הוסיף לו הקב"ה אות ה' ולמד באותו לילה שבעים שפות מלבד שפת הקודש. "שפת לא ידעתי אשמע"– זה פרעה שידע שבעים שפות אבל את שפת הקודש לא הבין. ושואל הזוהר מה הכוונה 'עדות'! בא וראה, שהיתה אשת פוטיפר תופסת בו לעשות עבירה ויוסף כאילו אינו מבין את דבריה וכך בכל יום. עד אותה שעה אחרונה שאחזה בבגדו. כיוון שעשה עצמו שאינו מבין דבריה, תפסה בו להראות לו במעשים. ורוח הקודש צווח לשמור אותו. מה אנו למדים מכאן? שכל מי שמצליח לשמור עצמו ולהתרחק מהניסיון מתחבר עם השכינה וזו 'העדות'– השכינה שמגינה על יוסף. כך כל אדם שהולך ברחוב ואינו מסתכל במקומות אסורים, מתחבר מייד לקב"ה וכיצד נוותר אנו על זכות זו? כל התגברות של האדם, זו השראת שכינה!

בדור שלנו, אנו מוקפים בכל מקום במראות שאינם הולמים וזקוקים אנו לעוצמות גדולות בכדי להתגבר על הניסון ועלינו לזכור שהקב"ה שמח בנו וסומך עלינו! רק צריכים אנו לפתוח מעט את התריס ולתת לאור להיכנס פנימה וממילא נתרחק מהתאוות, נזכה להתקדש ולקדש שם שמיים.